

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/22/115-120>

Ayxan Alibeyli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
magistrant
aykhanalieeff@gmail.com

AZƏRBAYCAN-ALMANIYA TİCARƏT ƏMƏKDAŞLIĞININ ƏSASLANDIRILMASI

Xülasə

Azərbaycan ilə Almaniya arasında iqtisadi və ticarət sahələrində uzunmüddətli əməkdaşlıq iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinə təxminən 2 milyard avroya çatdırıb. İki ölkənin ticarət tərəfdaşları siyahısına nəzər saldıqda görürük ki, hər iki ölkənin bir-birinin xarici ticarətində mühüm yerləri var. Konsensus ondan ibarətdir ki, potensial bundan daha çoxunu mümkün edəcək səviyyədədir. İkitərəfli ticarət əlaqələri kontekstində hər iki ölkənin mövcud potensialının aktivləşdirilməsinin ən mühüm şansı, şübhəsiz ki, iqtisadi və kommertiya əlaqələrinin möhkəm təməlinin olmasıdır. Azərbaycan son illər coğrafi, siyasi, iqtisadi və mədəni çoxözlü geosiyasi mövqeyinə görə Almaniya üçün mühüm ölkə olmaq imkanı əldə edib. Əgər Azərbaycan bu potensialdan istifadə edə bilsə, bu, yaxın illərdə enerji idxalını şaxələndirməyə çalışan Almaniya üçün daha böyük əhəmiyyət kəsb edəcək. Bu araşdırmada Azərbaycanın xarici ticarətinin ümumi qiymətləndirilməsi, iki ölkənin xarici ticarətdəki qarşılıqlı yeri müzakirə edilir və Azərbaycan və Almaniya arasında iqtisadi və ticarət əlaqələri göstərilir.

Açar sözlər: Azərbaycan, iqtisadi müxtəliflik, xarici ticarət, Almaniya, ixrac

Ay Khan Alibeyli
Azerbaijan State Economic University
master student
aykhanalieeff@gmail.com

Establishment of Azerbaijan-Germany trade cooperation

Abstract

The long-term cooperation between Azerbaijan and Germany in the economic and trade spheres has increased the trade turnover between the two countries to about 2 billion euros. Looking at the list of trading partners of the two countries, we see that both countries have important positions in each other's foreign trade. The consensus is that the potential is at a level that will make more than that possible. In the context of bilateral trade relations, the most important chance of activating the existing potential of both countries is undoubtedly the existence of a solid foundation of economic and commercial relations. In recent years, Azerbaijan has had the opportunity to become an important country for Germany due to its geographical, political, economic and cultural multidimensional geopolitical position. If Azerbaijan can use this potential, it will be of greater importance for Germany, which is trying to diversify its energy imports in the coming years. This study discusses the general assessment of Azerbaijan's foreign trade, the mutual position of the two countries in foreign trade, and shows the economic and trade relations between Azerbaijan and Germany.

Keywords: Azerbaijan, economic diversity, foreign trade, Germany, export

Giriş

Azərbaycan iqtisadi imkanlarına görə beynəlxalq əlaqələr baxımından əhəmiyyəti artan bir ölkəyə çevrilmişdir. Ölkə üçün əsas determinant olan iqtisadi amillər neft və təbii qazdır. Enerji idxalında qaynaq müxtəlifliyini hədəfləyən Almaniyanın təbii qaz idxal payı artarkən, idxal az sayda ölkədən edildiyi üçün təchizat təhlükəsizliyi baxımından riskli bir vəziyyət yaranır. Xüsusilə

Rusiyadan asılılıq ciddidir. Azərbaycan Almaniya üçün bu kontekstdə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən ölkədir ki, bu ölkə nüvə enerjisinin bərpa olunan mənbələrdən və digər alternativ mənbələrdən deaktivasiyası nəticəsində yaranan enerji defisitini ödəyəcək. Ölkənin enerji baxımından xarici enerjiden asılılığı səbəbindən Almaniya hökuməti iqtisadiyyatı fasiləsiz enerji resursları ilə təmin etmək üçün idxalını idxal olunan ölkələr və xammal baxımından diversifikasiya etməyə çalışır. Azərbaycan enerji sahəsində həm istehsalçı, həm də daşıyıcı ölkədir. “Şahdəniz” hövzəsi kəşf ediləndən bəri hasilatçı olan ölkənin Qazaxıstan və Türkmənistan qazının nəql olunduğu tranzit ölkə olması da planlaşdırılır. XX əsrin sonlarında Almaniyanın neftə olan tələbatının 20%-ni Azərbaycan ödəyirdi. Bu gün Azərbaycan Almaniyanın ən çox neft idxal etdiyi 7 ölkədən biri olduğu halda, Almaniya Rusiya və Türkiyədən sonra Azərbaycanın ən çox neft idxal etdiyi üçüncü ölkə olub.

Son illər iqtisadiyyatı nisbətən yüksək templo inkişaf edən Azərbaycan qeyri-neft sahələrinin inkişafında qabaqcıl texnologiyalardan istifadə etmək məqsədilə Almaniya ilə əlaqələrin inkişafına xüsusi önəm verib. İqtisadiyyatı ixraca əsaslanan Almaniya da iqtisadi və kommertiya təsir dairəsini genişləndirmək üçün Azərbaycanla münasibətlərini yaxşılaşdırmağa səy göstərüb. İki ölkənin bir-biri üçün artan əhəmiyyəti bu araşdırmanı unikal edir. Tədqiqat 1991-ci ildə müstəqillik əldə etmiş, 1990-cı illərdə Sovet İttifaqının dağılması ilə Azərbaycan və Almaniya arasında iqtisadi əlaqələrin hansı miqyasda olduğunu və onların hansı əsas problemlərlə üzləşdiyini araşdıraraq bu istiqamətdə həyata keçiriləcək tədbirləri müəyyən etmək məqsədi daşıyır (1).

Almaniyanın xarici ticarətinin inkişafı və Azərbaycanın yeri. Son dövrdə dünya ticarətində ən diqqətçəkən inkişaf istehsal və ticarətin inteqrasiyası və milli iqtisadiyyatların qarşılıqlı asılılığının artmasıdır. Bir ölkənin inkişafı həmin ölkənin daxili iqtisadi, sosial və institusional quruluşu ilə sıx bağlı olsa da, beynəlxalq ticarət əlaqələrinin həmin ölkənin inkişafı üçün böyük əhəmiyyəti vardır. İqtisadi qloballaşmanın son həddə çatdığı indiki kimi bir dünyada ölkələr qloballaşmadan kənar qalmaqla deyil, onun üstünlüklərindən ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə öz inkişaflarını sürətləndirməli olurlar. Bu kontekstdə kommertiya rəqabətinin iqtisadi sistem kimi qəbul edildiyi müasir cəmiyyətlərdə Almaniya və Azərbaycanın dünya xarici ticarətindəki payı artır.

Ümumdünya Ticarət Təşkilatının 2009-cu il məlumatına görə, dünya ixracının 8,9%-i, idxalın 7,2%-i Almaniyaya payına düşür. 2003-2008-ci illər arasında dünyanın ən böyük ixracatçı ölkəsi olan Almaniya, 2010-cu ildən etibarən ABŞ və Çindən sonra dünyanın üçüncü ən böyük ixracatçısı və idxalçısı oldu.

O, həm də ən yüksək xarici ticarət profisiti olan ilk ölkədir. Almaniyanın xarici ticarətində 2008-ci ilin son rübündə və 2009-cu ildə qlobal maliyyə-iqtisadi böhranın təsiri ilə ciddi azalma müşahidə edilsə də (ixracda 18,4%, idxalda 17,5%), Almaniyanın ixracı əvvəlki ilə nisbətən 19,4%, idxalı isə 21,3% artıb. Bu nəhəng xarici ticarət potensialının arxasında nəhəng avtomobil, kimya, maşınqayırma və s. kimi sənaye sahələri digər tərəfdən bu vəziyyət Almaniya iqtisadiyyatını xarici dünyadan asılı vəziyyətə salır və Almaniyanın qlobal inkişafından birbaşa təsirlənməsinə səbəb olur (Muradov, 2012).

Son altı ildə Almaniyanın xarici ticarətinin inkişafını aşağıdakı cədvəldən görmək olar:

İl	Ticarət həcmi	İxracat	İdxalat	Balans
2006	1.627	893,0	733,9	+159
2007	1.735,1	965,2	769,8	+195,3
2008	1.813,4	994,8	818,6	+176,2
2009	1.470,3	803,2	667,1	+136,1
2010	1.765,7	959,5	806,2	+153,3
2011	1.962,2	1.060,2	902	+158,2

Cədvəl 1. Almaniyanın xarici ticarətinin inkişafı (milyard avro)

Mənbə: Alman Statistika İnstitutu

Almaniya ixrac yönümlü və ixracdan asılı iqtisadiyyata malikdir. Dünyada xarici ticarətin Ümumi Daxili Məhsula nisbəti 53,2 olduğu halda, bu rəqəm Almaniya dünyada ortalamasından yüksəkdir və 2008-ci ildə 72,1% təşkil etmişdir. Qlobal maliyyə-iqtisadi böhranın təsiri ilə bu rəqəm 2009-cu ildə 61,2 faiz azalmış, 2010-cu ildə böhrandan əvvəlki səviyyəyə (70,7) yüksəlmişdir. İxrac sektoru Almaniya hər 5 iş yerindən birini təmin edir.

Almaniya xarici ticarətini inkişaf etdirmək üçün aşağıdakı alətlərdən istifadə edir (3):

a) Əməkdaşlıq İnkişaf Proqramları

Bu proqram vasitəsilə xüsusilə Almaniyanın KOM-ları üçün müxtəlif maarifləndirici seminarlar təşkil edilir və Almaniyanın ixrac potensialına malik ölkələrlə keçirilən “Menecerlərin Hazırlanması Proqramları” vasitəsilə alman KOM-larına xarici şirkətlərlə əməkdaşlığı inkişaf etdirmək imkanı verilir.

b) Kredit Sığortaları

Bu alət vasitəsilə inkişaf etməkdə olan ölkələrə ixrac edən alman şirkətləri müəyyən risklərdən Federal Hökumət tərəfindən sığortalanır.

c) Xaricdə təşkil olunan yarmarkalarda iştirakın dəstəklənməsi

Xaricdə keçirilən yarmarkalarda iştirak edən alman şirkətlərinin 90%-ni KOM-lar təşkil edir və dövlətin köməyi olmadan bu şirkətlərin xaricdəki yarmarkalarda iştirak etməsi asan olmaya bilər.

d) İxrac edən şirkətlərə siyasi dəstəyin göstərilməsi

Xaricdə fəaliyyət göstərən Almaniya səfirlikləri və Ticarət Palataları bu ölkələrdə alman şirkətlərinin lobbicilik fəaliyyətini fəal şəkildə dəstəkləyir.

e) İxrac edən Ölkənin Cari Bazarı haqqında İxrac edən Şirkətlərin məlumatlandırılması

Almaniyada fəaliyyət göstərən bir sıra qurumlar vasitəsilə alman şirkətləri müxtəlif ölkələrin bazar analizləri, hüquqi infrastruktur və digər mühüm məsələlər haqqında məlumatlandırılır.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, ixracdan asılı struktura malik Almaniya iqtisadiyyatının xaricə asılılığı diqqət çəkir. 2008-ci ildə daxili tələbatın 35 faizi idxal hesabına təmin edilib. Bu asılılıq xüsusilə enerji sektorunda özünü hiss etdirir. Almaniya Statistika İnstitutunun məlumatına görə, 2010-cu ildə Almaniya 93,3 milyon ton neft idxal edib. Azərbaycan Almaniyanın neft idxalına görə 7-ci yerdədir. 2010-cu ildə Azərbaycanla xarici ticarət Almaniyanın Qafqazla xarici ticarətinin 79 faizini, Mərkəzi Asiya və Qafqaz ölkələri ilə xarici ticarətinin 23 faizini təşkil etmişdir.

2010-cu ildə Almaniya Azərbaycanla 117 milyon dollarlıq kənd təsərrüfatı məhsulları ixrac edilib. Azərbaycan Almaniyanın 100 milyon dollardan çox kənd təsərrüfatı məhsulu ixrac etdiyi Aİ üzvü olmayan 20 ölkədən birinə çevrilib.

Azərbaycan xarici ticarətinin inkişafı və Almaniyanın yeri. İqtisadiyyat ədəbiyyatında ən mühüm və əhatəli mövzulardan biri “sürətli və sabit iqtisadi inkişaf prosesini necə həyata keçirmək” haqqındadır. Başqa sözlə desək, “iqtisadi artım sürətini necə artırmaq olar”. Bu problemi həll etməyin ən mühüm yollarından biri ixracın artırılmasıdır. Çünki ixracın artması iqtisadiyyatda əmtəə və xidmət istehsalını da artırır. İxracın artmasının istehsalın artımına müsbət təsir göstərməsi fikri ədəbiyyatda İxrac əsaslanan artım hipotezi adlanır.

Keçmiş Sovet İttifaqının on iki ölkəsinin keçid iqtisadiyyatı nümunələrində ixrac və iqtisadi artım arasındakı əlaqəni araşdıran araşdırmanın nəticələri göstərdi ki, ixracın artımı iqtisadi artıma səbəb olmayıb, başqa sözlə, ixrac əsaslanan artım fərziyyəsi reallaşdırılmayıb. Bu ölkələr üçün etibarlıdır. Bu nəticə tədqiqat və təkmilləşdirmə fəaliyyəti ilə məşğul olmayan və insan kapitalının toplanmasına töhfə verməyən, yalnız xammal və ya enerji təchizatçısı kimi xidmət edən ixrac sektoruna malik ölkələrdə ixracın artmasının iqtisadi artıma səbəb olmayacağı fikrini dəstəkləyir. çünki bu, məhsuldarlığın artmasına, xərclərin azalmasına və müsbət xarici təsirlərə səbəb olmayacaq (Aghayev, 2011).

Sovet İttifaqının dağılmasından sonra 1991-ci ildə müstəqilliyini elan edən Azərbaycan həm planlı iqtisadiyyatdan bazar iqtisadiyyatına keçid dövründə həm də Ermənistanla müharibənin təsiri ilə ciddi çətinliklərlə üzləşdi.

Müstəqilliyinin ilk illərində ölkənin milli gəliri azaldı, inflyasiyanın səviyyəsi yüksək rəqəmlərə çatdı. Bütün bunların nəticəsidir ki, 1994-cü ildə 1990-cı illə müqayisədə Ümumi Daxili Məhsul 53

faiz, sənaye istehsalı 62 faiz, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı 44 faiz azalmışdır. Azərbaycan iqtisadiyyatı 1994-cü ildə əldə olunan atəşkəsdən sonra canlanma prosesinə qədəm qoyub və 1994-cü il sentyabrın 20-də imzalanmış “Əsrin müqaviləsi”nin təsiri ilə yaşadığı iqtisadi çətinliklərdən çıxıb. Digər tərəfdən, 1996-cı ildən iqtisadi artım prosesinə qədəm qoyan və onu davam etdirən ölkə 2006-cı ildə 34,5% böyüyərək dünyanın ən sürətlə inkişaf edən iqtisadiyyatlarından birinə çevrilib. İqtisadi artım sonrakı illərdə də davam edərək 2007-ci ildə 25 faiz, 2008-ci ildə 10,8 faiz, 2009-cu ildə 9,3 faiz, 2010-cu ildə 5 faiz təşkil etmişdir.

Neft və təbii qaz sektoruna qoyulan investisiyalar son illərdə Azərbaycanın iqtisadi yüksəlişində çox mühüm rol oynamışdır; Bundan əlavə, son dövrdə karbohidrogen qiymətlərinin yüksək artım tempi iqtisadi artım prosesini sürətləndirib. Xüsusilə 2005-ci ilin fevral ayından etibarən “Azəri-Çıraq-Günəşli” neft yataqlarından hasilat 2005-ci ildən bəri müşahidə olunan yüksək artımda çox mühüm rol oynayır. Qlobal maliyyə-iqtisadi böhranın təsiri ilə 2009-cu ildə iqtisadi kiçilmə və 2010-cu ildə yüksək iqtisadi artım bütün dünyada müşahidə edilmiş, 2010-cu ildə Azərbaycanda 2009-cu illə müqayisədə daha kiçik iqtisadi artım tempi qeydə alınmışdır. Azərbaycanda 2006-cı ildə 32,2 milyon ton, 2007-ci ildə 42,5 ton, 2008-ci ildə 44,4 ton, 2009-cu ildə 50,4 milyon ton, 2010-cu ildə 51 milyon ton neft hasil edildiyini nəzərə alsaq, Azərbaycanda neft hasilatı ilə iqtisadi artımın paralel olduğunu söyləmək olar. 2011-ci ildə qeyri-neft sektorlarında artım tempi 9,4 faiz olsa da, Ümumi Daxili Məhsulun artımı cəmi 0,1 faiz təşkil edib (5).

Azərbaycanın ixracında iqtisadi artımla yanaşı, neft sektorunun da xüsusi əhəmiyyəti olub. 2008-ci ildə Azərbaycanın ixracında müşahidə olunan əhəmiyyətli artımın səbəbi neftin qiymətinin və ixracın artması olub. 2008-ci ildə 78 milyon ton neft ixrac edən və 44 milyard dollar gəlir əldə edən Azərbaycan 2009-cu ildə ixrac etdiyi 28 milyon ton neftdən 12 milyard dollar gəlir əldə edib. Neft məhsulları 2010-cu ildə 92 faizlə Azərbaycanın əsas ixrac məhsulu olaraq qalmışdır. Neftlə yanaşı, təbii qazın da ölkə iqtisadiyyatına verdiyi töhfə son illərdə artmağa başlayıb. 2010-cu ildə Azərbaycanda təbii qaz hasilatı 27 milyard m³ olub.

İl	Ticarət həcmi	İxracat	İdxalat	Balans
2006	11633,1	5265,1	6372,0	-1106,9
2007	11766,8	6058,3	5708,5	+349,8
2008	53400,0	47000,0	6400,0	+40600,0
2009	20818,2	14698,5	6119,7	+8578,8
2010	27 924.1	21 324,8	6 599,3	+14725,5
2011	36 326.9	26 570.9	9 756.0	+16814,9

Cədvəl 2. Azərbaycanın xarici ticarətinin inkişafı (milyard avro)

Mənbə: Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi

2000-ci illərdən etibarən Müstəqil Dövlətlər Birliyindən (MDB) kənarında ixrac rəqəmlərinin çox sürətlə artdığı müşahidə edilmişdir.

Xüsusilə bu dövrdə ənənəvi ticarət şəbəkələrini təşkil edən MDB ölkələrinin əhəmiyyətinin azalması ticarətin aparıldığı ölkənin tərkibinin sürətlə inkişaf etməyə başladığını göstərir. Buna baxmayaraq, ənənəvi ticarət tərəfdaşları arasında, xüsusən də qeyri-rus ticarət rəqəmləri baxımından azalma tendensiyası yaranmışdır; Rusiya isə bu tendensiyadan kənarında qalmaqda davam edirdi. Xüsusilə əsas istehlak mallarının idxalında Rusiya ilə mövcud şəbəkələrin davam etməsi Rusiyanın bu ölkə üçün əvəzolunmaz ticarət tərəfdaşına çevrilməsinə səbəb olub. Qida, kimya, maşınqayırma və davamlı istehlak malları kimi geniş çeşiddə məhsul qruplarının olması digər ölkələrdən idxalda diqqət çəkir.

Ölkələr	Ticarət həcmi	İdxal	İxrac	Balans
Ümumi	27924	6599	21324	14725
İtaliya	7215	118	7097	6978
Fransa	1992	136	1856	1720
Rusiya	1918	1144	773	-371
İsrail	1804	59	1744	1685
ABŞ	1744	206	1538	1332
Ukrayna	135	465	888	423
Türkiyə	942	771	170	-600
Çin	926	587	338	-248
Xorvatiya	789	1	787	785
İndoneziya	788	6	782	775
Malayziya	780	39	740	701
Sinqapur	684	173	510	336
Almaniya	617	607	9	-597

Cədvəl 3. Azərbaycanın ən çox ixrac və idxal etdiyi ölkələr (milyard avro)
Mənbə: Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi

Qeyd edək ki, Avropa İttifaqına ixrac edilən neft məhsulları İtaliyanın Triest limanı vasitəsilə hazırlandığından, Aİ-yə ixrac edilən bütün neft məhsulları Azərbaycanın səlahiyyətli orqanları tərəfindən İtaliyaya ixrac kimi qeydiyyatla alınır. Azərbaycan Statistika İnstitutunun məlumatına görə, 2010-cu ildə Azərbaycan Almaniya cəmi 9 milyon dollar ixrac edib. Almaniya Federal İqtisadiyyat və Texnologiya Nazirliyinin məlumatına görə, 2010-cu ildə Azərbaycanın Almaniya ixracı 1,3 milyard avro təşkil edib. 9 milyon dollarlıq ixraca yalnız qeyri-neft məhsulları daxildir.

İl	Ticarət həcmi	İxrac	İdxal	Balans
2006	1,1	0,6	0,5	+0,1
2007	1,5	1,1	0,4	+0,7
2008	2,4	1,9	0,5	+1,4
2009	1,6	1,2	0,4	+0,8
2010	2,0	1,3	0,7	+0,6
2011	2,3	1,5	0,8	+0,7

Cədvəl 4. Azərbaycan-Almaniya xarici ticarətinin inkişafı (milyard avro ilə)
Mənbə: Almaniya Federal İqtisadiyyat və Texnologiya Nazirliyi

Almaniya Federal İqtisadiyyat və Texnologiya Nazirliyinin məlumatlarını nəzərə alsaq, 2 milyard avroluq xarici ticarət həcmi ilə Almaniya hətta Azərbaycanın ikinci xarici ticarət həcminə malik Fransanı da geridə qoyur. Azərbaycan Almaniya demək olar ki, Fransaya ixrac etdiyi qədər ixrac etdiyi halda, Rusiya və Türkiyədən sonra ən çox idxalı da bu ölkə ilə edir. Başqa sözlə, Almaniya Azərbaycanın idxalında Rusiya (17,3%) və Türkiyədən (11,6%) sonra 9,1% ilə 3-cü yerdədir (Hüseynquluyev, 2011; Kocamaz, 2007).

Cədvəl 4-dən göründüyü kimi, iki ölkə arasında ticarət həcmi 2006-2008-ci illərdə sabit artım göstərmişdir. Lakin Almaniyanın Azərbaycana ixracında 2010-2011-ci illər istisna olmaqla, ciddi dəyişiklik olmadığı müşahidə edilir. 2009-cu ildə global iqtisadi və maliyyə böhranı iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin azalmasına təsir göstərmişdir. Lakin xarici ticarət həcmının dəyişməsinin ən böyük səbəbi dünya bazarında neftin qiymətinin dəyişməsi olub. Yəni Almaniya Federal İqtisadiyyat və Texnologiya Nazirliyinin məlumatları nəzərə alınarsa, Almaniya 2007-ci ildə 2,8 milyon ton, 2008-ci ildə 3,4 milyon ton, 2009-cu ildə 4,1 milyon ton, 2010-cu ildə 3,7 milyon ton neft alıb. idxal edilib. Almaniyanın Azərbaycandan idxal etdiyi məhsullarda neftin

xüsusi çəkisinin 95 faizdən çox olduğunu nəzərə alsaq, 2009-cu ildə neft ixracının əvvəlki ilə nisbətən artmasına baxmayaraq, ixrac gəlirləri azalmışdır (Nesirova, 2002).

Nəticə

Azərbaycanın Almaniya ilə iqtisadi əlaqələrinin qiymətləndirilməsindən belə nəticə çıxarmaq olar: Dünyanın 5-ci ən böyük iqtisadiyyatı və daim inkişaf edən sənayesi ilə Azərbaycan Almaniya üçün enerji tələbatının ödənilməsi baxımından mühüm ölkədir. Ona görə də Almaniyanın Azərbaycanla münasibətlərində, xüsusən də enerji təhlükəsizliyi baxımından daha həssas olması, bu ölkədə effektivliyini artırması lazımdır. Bununla belə, Azərbaycanın əsas məqsədi qlobal iqtisadiyyata inteqrasiya edə bilən yüksək əlavə dəyərə və yüksək texnologiyaya malik müasir və çoxşaxəli iqtisadiyyat yaratmaqdır.

Bu kontekstdə Almaniya sənaye sektorunda əlavə dəyər və səmərəliliyin artırılmasına yönəlmiş innovativ təcrübələrin yayılmasında Azərbaycan üçün mühüm tərəfdaşlardan biridir. Qarşılıqlı investisiyalar indiyədək yüksək səviyyədə həyata keçirilməsə də, davamlı olaraq artmağa meylli olan xarici ticarət həcmnin növbəti illərdə daha da artacağını proqnozlaşdırmaq olar. Azərbaycan bir tərəfdən iqtisadiyyatını şaxələndirməklə neft sektorundan asılılığını azaltmaq, digər tərəfdən isə qeyri-neft sektorları hesabına dünya ölkələrinə ixracını şaxələndirmək üçün lazımi addımlar atmalıdır və bunda Almaniya üçün kontekst. Digər tərəfdən, Azərbaycan və Almaniya arasında inkişaf etdiriləcək əlaqələr Almaniyanın balanslaşdırılmış regional inkişaf, bazar iqtisadiyyatı kimi məsələlərdə təcrübəsinin Azərbaycana ötürülməsinə kömək edəcək (Zeynal, 2011).

Azərbaycanın Avropaya inteqrasiya söylərini və Almaniyanın xüsusilə enerji sahəsində maraqlarını nəzərə alsaq, münasibətlərin perspektivi ilə bağlı nikbin qiymətlər vermək olar. Münasibətlərin gələcək inkişafı tərəflərin istəyi və qətiyyətidən asılı olacaq.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi. Azərbaycan Rəqəmləri 2011.
2. (<http://www.azstat.org/statinfo/construction/en/index.shtml>).
3. Muradov, E. (2012). "Azerbaijan-Germany economic relations: Problems and perspectives". Journal of central Asian and Caucasus studies, Vol: 7, No: 13.
4. Federal İqtisadiyyat və Texnologiya Nazirliyi. "Xarici Ticarətin Təşviqi Alətləri".
5. (<http://www.bmwi.de/BMWi/Navigation/Aussenwirtschaft/Aussenwirtschaftsfoerderung/ausse-nwirtschaftsfoerderunginstrumente.html>).
6. Aghayev, S. (2011). The Relationship Between Exports and Economic Growth: Panel Cointegration and Panel Causality Analysis in 12 Transition Economy Examples". Aegean Academic Perspective. Volume: 11, Issue: 2, p.241-254.
7. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Nazirlər Şurasının iclasında çıxışı, 16 yanvar 2012-ci il.
8. (<http://www.president.az/articles/4107>).
9. Hüseynquluyev, E. (2011). "Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə Almaniyanın "RWE" Şirkəti Arasında Qaz Sazişi İlin Sonunadək İmzalana Bilər". APA.
10. (<http://az.apa.az/news.php?id=235045>).
11. Kocamaz, S. (2007). "The Relations of the European Union with the Transcaucasian Countries in the Framework of the Neighborhood Policy". Journal of Central Asian and Caucasian Studies, Vol: 2, No: 4.
12. Nesirova, Z. (2002). "Sovet İttifaqının dağılmasından sonra Azərbaycanda iqtisadi inkişaf". Nəşr olunmamış magistr dissertasiyası. İstanbul: MU, Sosial Elmlər İnstitutu.
13. Zeynal, A. (2011). "Avropanın Enerji Təhlükəsizliyi və Azərbaycan". 1 News.
14. (<http://www.1news.com.tr/yazarlar/20110512124405143.html>).

Göndərilib: 23.02.2023

Qəbul edilib: 05.04.2023